

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu ol

COĞRAFYA

KARADENİZ BÖLGESİ

Karadeniz Bölgesi'nin Karakteristik Özellikleri

- Yüzöl çümü bakımından 3. sırada yer alır.
- Batı - doğu yönünde en geniş bölgedir. Bu nedenle üzerinden geçen meridyen sayısı ve yerel saat farkının en fazla olduğu bölgedir.
- Bölgedeki Kaçkar, Türkiye'nin 4. yüksek dağıdır. Buzul etkisinde kaldığı için, üzerinde sirk (buzul) gölleri bulunur.
- Eğim ve yağış nedeniyle heyelan olayının en fazla yaşandığı bölgedir.

- Heyelan sonucu akarsu vadilerinin herhangi bir yerinden kapanması, heyelan set göllerinin oluşumuna neden olmuştur. Bölgede heyelan set gölleri fazladır.
- Dağların kıyı çizgisine paralel uzanması, kıyı ile iç kesim arasında iklim farkına yol açmıştır. Bu farkın en belirgin yaşandığı bölge Karadeniz'dir.
- Yıllık yağış tutarı ve bağıl nemin en fazla olduğu bölgedir.
- Yağış miktarının fazla olması, toprakta tuz ve kireç birikiminin az olmasını sağlamıştır.
- Aşırı yağış nedeniyle kayaçların kimyasal yolla çözünmesinin en yaygın olduğu bölgedir.
- Nemliliğin yüksek olması, bölgede sıcaklık farkının azalmasını sağlamıştır.

- Bölge dağlarının kuzey yamaçlarında kışlar daha ılık geçer. Bu durum enlem - sıcaklık ilişkisine ters düşer.
- Ormanın deniz seviyesinden başladığı tek bölgemizdir. Nedeni yağıştır.
- Çeşitli nedenlerle tahrip edilen ormanın kendini en kolay yenileyebildiği bölgedir.
- Türkiye'de yıllık sıcaklık farkının en az yaşandığı bölgedir.
- Yağışların oluşum biçimi çoğunlukla yamaç şeklindedir.
- Nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altındadır.

- Tarımsal ve fizyolojik nüfus yoğunluğu fazladır (yer şekilleri nedeniyle).
- Dağınık yerleşmenin en yaygın olduğu bölgedir.
- Kırsal kesimlerinde yayla yerleşmelerinin en fazla olduğu bölgedir.
- Taş kömürünün tamamı bölgeden karşılanır. Bakır üretiminde ilk sıradadır.
- Yayla turizminin en çok geliştiği bölgemizdir.
- Çay, fındık, kivi, kenevir üretiminde önde gelir.
- Arıcılık ve balıkçılığın en fazla yapıldığı bölgedir.

A. Bölgenin Coğrafi Özellikleri

I. Yer şekilleri

Bölgenin yüzey şekillerinde hakim yapı dağlardan oluşmaktadır. 3. jeolojik zaman oluşumu olan Kuzey Anadolu Dağları, kıyı şeridinde paralel birkaç sıra halinde uzanmaktadır. Bölgede yer şekilleri;

- Kıyıların girinti çıkıntısının az olması,
- Falez oluşumlarının yaygın olması,
- Yıllık yağış tutarının fazla olması,

- Gerçek ve izdüşümsel yüz ölçümü farkının fazla olması,
- Kıyı ile iç kesimler arasında iklim farkının oluşması,
- Kıta sahanlığının dar olması,
- Tarım alanlarının sınırlı ve makineli tarımın zor olması,
- Dağınık yerleşme dokusunun oluşması,

- Kıyı ile iç kesimler arasında ulaşımın zorlaşması,
- Yamaç yağışlarının yaygın olarak görülmesi,
- Akarsuların boylarının kısa, enerji potansiyellerinin fazla olması,
- Yol yapım maliyetinin yüksek olması gibi pek çok sonucun doğmasında temel etken özelliğindedir.

ÖRNEK

- I. Yamaç eğiminin fazlalığı
- II. Orman üst sınırı
- III. Yıllık yağış tutarı
- IV. Körfez ve yarımada sayısı

Dağların kıyıya göre uzanışlarının farklı olması, Ege Bölümü kıyılarıyla Doğu Karadeniz Bölümü kıyılarının yukarıdakilerden hangileri bakımından farklı olmasında etkilidir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

KPSS 2008

2. Akarsuları

Bölge akarsularının;

- Boyları kısa (dağlar kıyıya paralel uzandığı için),
- Enerji potansiyelleri yüksek,
- Akış hızları ve derine aşındırmaları fazladır.
- En yüksek akıma sahip oldukları dönem ilkbahardır (kar erimeleri nedeniyle).

Kızılırmak, Yeşilırmak, Bartın, Çoruh, Kelkit, Filyos, Sakarya, Doğankent (Harşit) başlıca akarsularıdır.

3. Gölleri

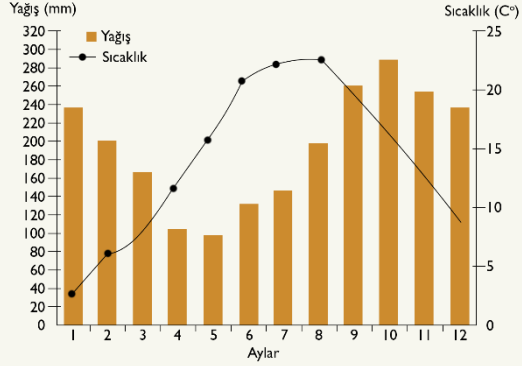
Karadeniz Bölgesi'nde heyelan olayının yaygın olması, heyelan set göllerinin oluşumuna neden olmuştur. Bölgede yer alan göller ve oluşum şekilleri şöyledir:

Göller	Oluşum nedeni
Zinav (Tokat)	Heyelan Set
Sera (Trabzon)	Heyelan Set
Abant ve Yedigöller (Bolu)	Heyelan Set
Borabay (Amasya)	Heyelan Set
Uzungöl (Trabzon)	Heyelan + Alüvyal Set
Balık, Simenlik (Samsun)	Kıyı set

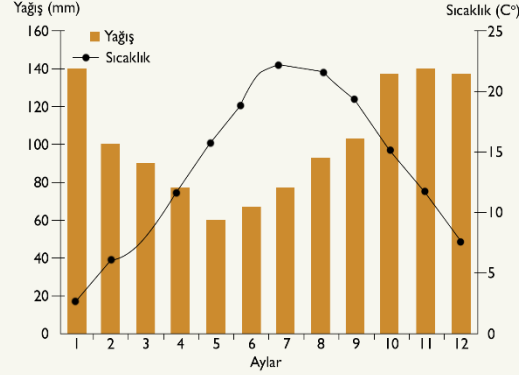
4. İklim ve Bitki Örtüsü

- Bölgenin kıyı ile iç kesimlerinde iklim ve bitki örtüsü bakımından farklılık vardır. Kıyı kesimlerinde denizden gelen nemli hava kütlelerinin neden olduğu her mevsim yağışlı Karadeniz iklimi görülür. En fazla yağış sonbaharda, en az yağış ilkbahar mevsiminde düşer.
- Bölgenin kıyı şeridinde en fazla yağış Doğu Karadeniz'e düşer. Dağların kıyı çizgisine yakın olması, yükseltilerinin fazla ve hakim rüzgar yönüne dik durması, bu yöreye düşen yağışın fazla olmasında etkili olan faktörlerdir.
- Yörede Rize 2400 mm yağış değeri ile bölgenin ve Türkiye'nin en yağışlı yeridir. Batı Karadeniz'de de yıllık yağış tutarları yüksektir. (1000 mm'nin üstü)

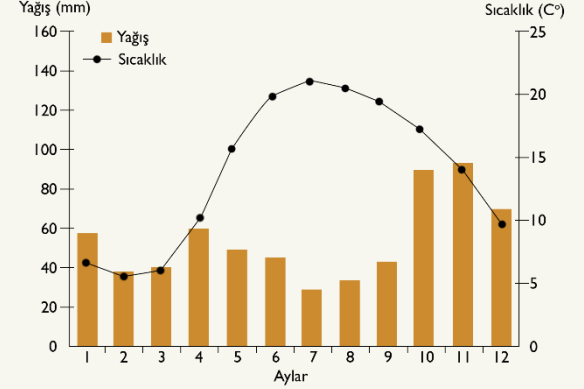
Rize ili sıcaklık ve yağış grafiği

Zonguldak ili sıcaklık ve yağış grafiği

Samsun ili sıcaklık ve yağış grafiği

Orta Karadeniz Bölümü'nde dağların kıyı çizgisine uzak durması ve yükseltisinin az olması, yağışın azalmasındaki başlıca nedenlerdir. Örneğin Samsun'da yıllık yağış değerleri 600 - 1000 mm arasındadır.

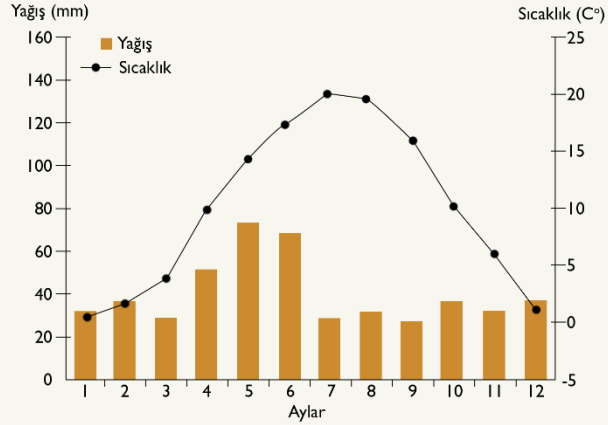
Bölgenin kıyı kesiminde nemliliğin yüksek ve her mevsimin yağışlı geçmesi;

- Kimyasal çözünmenin fazla,
- Topraklardaki tuz ve kireç oranının az,
- Güneş enerjisinden yararlanma olanağının düşük,
- Sebze tarımının sınırlı,

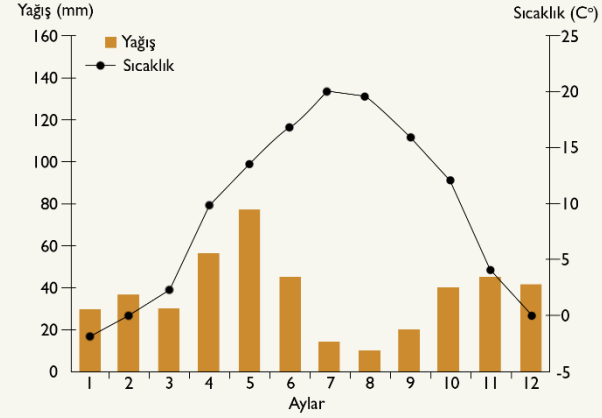
- Deniz turizmine elverişli sürenin az,
- Çay, fındık, mısır tarımının yaygın,
- Heyelan riskinin fazla,
- Tarımda sulama sorununun az,
- Ormanın kendini yenileyebilmesinin kolay,
- Yıllık sıcaklık farkının az olması gibi sonuçların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Hakim bitki örtüsü ormandır.

Dağların kıyı çizgisine paralel uzanması nedeniyle iç kesimlerde karasal iklim görülür. Yağışlı dönem ilkbahardır. Bitki örtüsü bozkırdır. Yer yer orman alanlarına rastlanır.

Kastamonu ili sıcaklık ve yağış grafiği

Gümüşhane ili sıcaklık ve yağış grafiği

5. Nüfus ve Yerleşme

Bölgede nüfus dağılışı düzensizdir. Nüfusun büyük bölümü kıyı şeridinde toplanmıştır. Karadeniz Bölgesi'nde nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altındadır. (km²'ye 56 kişi)

Doğu ve Batı Karadeniz bölümlerinin iç kesimlerinde nüfus oldukça seyrek, iç kesimlerde ise nüfus akarsu vadileri ve ovaların çevresinde kümelenmiştir. Zonguldak, Karabük çevresinde sanayi ve madencilik faaliyetleri, nüfuslanmanın başlıca nedenidir. Bölgede hakim yerleşme dokusu dağınıktır. Kırsal meskenlerinde çoğunlukla ahşap, yapı malzemesini oluşturur.

6. Ekonomik Özellikleri

a. **Tarım:** Tarımda sulamaya ve nadasa olan ihtiyacın en az olduğu bölgedir. Engebeli ve dağlık arazi yapısı makineli tarımın gelişmesini engellemiştir. Ayrıca tarım alanları dar ve parçalıdır.

ÖRNEK

Karadeniz Bölgesi'nde fındık ve çay tarımı genelde 500-600 metrelerden daha yüksekte yapılmamaktadır.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Farklı tarım ürünlerinin yetiştirilmesi
- B) Ormanların sıklaşması
- C) Yerleşim yerlerinin seyrekleşmesi
- D) Sıcaklık ve yağış koşullarının değişmesi
- E) Ulaşım koşullarının zorlaşması

KPSS 2008

Bölgede yetişen bazı tarım ürünleri ve yetiştikleri yerler	
Çay	Rize çevresi (Mikroklima nedeniyle)
Fındık	En yoğun Ordu - Giresun
Kenevir	Kastamonu – Samsun
Pirinç	Boyabat (Sinop), Tosya (Kastamonu), Osmancık (Çorum), Bafra (Samsun)
Mısır	Kıyı şeridi ve bazı iç kesimler
Tütün	Çoğunlukla Samsun, Tokat

b. Hayvancılık: Her mevsim yağışlı geçen atmosfer şartları, bölgede gür otlakların oluşmasına yol açmıştır (özellikle Doğu Karadeniz'de). Bu nedenle;

- Büyükbaş mera hayvancılığı yaygın olarak yapılır.
- Kıyı kesimi koyun yetiştiriciliğine elverişli değildir.

ÖRNEK

- I. Orman örtüsünün zengin olması
- II. Tarla tarımına elverişli alanların sınırlı olması
- III. Yaz kuraklığının az görülmesi
- IV. Dağınık yerleşmenin yaygın olması

Yukarıdakilerden hangileri, Doğu Karadeniz Bölümü'nde büyükbaş hayvancılığın önemli bir ekonomik etkinlik olmasının nedenidir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) II ve IV E) III ve IV

KPSS 2011

Doğal bitki örtüsünün korunmuş ve gür olması, bölgede arıcılığın öne çıkmasını sağlamıştır. Türkiye bal üretiminde Karadeniz Bölgesi ilk sırada yer alır.

Tarım alanlarının dar ve alternatif geçim kaynaklarının sınırlı olması, balıkçılığın önemli bir gelir kaynağı olmasına neden olmuştur. Daha çok kıyılarda yapılan balıkçılıkta, balık üretiminin % 80'i bu bölgeden karşılanır.

c. Endüstri

Bölgede yer alan başlıca sanayi kolları	
Sigara fabrikaları	Tokat, Samsun
Şeker sanayi	Amasya, Kastamonu, Çorum, Tokat, Turhal
Demir-çelik	Ereğli, Karabük
Bakır tesisleri	Samsun, Murgul- Artvin
Kereste	Bolu, Düzce, Rize
Kağıt	Çaycuma – Zonguldak, Aksu – Giresun, Taşköprü - Kastamonu

d. Maden ve Enerji

Taş Kömürü	Zonguldak (% 100)
Linyit	Çeltek (Amasya)
Bakır	Murgul (Artvin), Küre (Kastamonu), Çayeli (Rize)

Bölgenin Türkiye enerji üretimine katkısı en fazla taş kömürü ve hidroelektrik enerji kaynaklarıyla olmaktadır. Zonguldak'ta Çatalağzı Termik Santrali taş kömürü ile çalışan tek santral özelliğine sahiptir.

e. **Ulaşım:** Dağlık ve engebeli yüzey şekilleri, ulaşım ağının gelişmesinde en önemli engeldir. Kıyı ile iç kesimleri arasındaki ulaşım geçitlerle sağlanır.

Bölgede yer alan başlıca kara geçitleri	
Zigana (Kalkanlı) Geçidi	Doğu Karadeniz'i Doğu Anadolu'ya bağlar.
Kop Geçidi	Bayburt'u Erzurum'a bağlar.
Ecevit ve Ilgaz geçidi	Kastamonu'yu İç Anadolu'ya bağlar.

f. Turizm:

Tarihi Turistik Yerleri	Kış Turizm Merkezleri	Yer Şekillerine Dayalı Turizm
Sümela Manastırı	Ilgaz (Kastamonu)	Abant, Yedigöller (Bolu)
Safranbolu Evleri (Karabük)	Kartalkaya (Bolu)	Uzungöl (Trabzon)
Sinop Kalesi		Balıca Mağarası (Tokat)
Kaya Mezarları, Mumya Müzesi (Amasya)		Karaca Mağarası (Gümüşhane)
Alacahöyük, Hattuşaş (Çorum)		

B. Bölgenin Bölümleri

I. Doğu Karadeniz Bölümü

- Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane, Bayburt bölümün il merkezleridir.
- Bölgenin en dağlık, en çok göç veren bölümüdür.
- Bölümdeki il merkezlerinin hiçbirinde demir yolu ağı bulunmaz.
- Türkiye'nin en yağışlı, ormanı en gür, heyelan risk ve oluşumu en çok, dağınık yerleşmesi en yaygın, kimyasal çözünmesi en fazla olan bölümüdür.
- Eğim ve yükseltiden dolayı akarsuların akış hızı yüksektir.

ÖRNEK

Doğu Karadeniz ve Hakkari bölümlerinde,

- I. akarsuların akış hızının yüksek olması,
- II. tarımsal ürün çeşidinin az olması,
- III. yayla ve dağ turizminin gelişmiş olması,
- IV. bölüm dışına göçün fazla olması

özelliklerinden hangileri ortaktır?

- A) I ve II B) I ve III C) I ve IV D) II ve III E) III ve IV

KPSS 2009

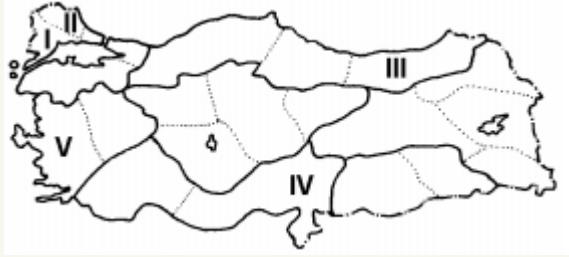
- Nemliliğin fazla olması ile kışın föhn rüzgarlarının etkisinde kalması, bölümde yıllık sıcaklık farkının az olmasına yol açmıştır. (17°C)
- Balıkçılık, çay ve fındık tarımı bölümün başlıca gelir kaynaklarıdır.
- Bölümdeki en önemli turizm etkinliği yayladır.
- Trabzon, bölümün en önemli ilidir.
- Trabzon Limanı, İran ile olan transit ticarete önemli yere sahiptir.
- Kıyı ile iç kesimler arasında sıcaklık farkının Türkiye’de en fazla olduğu bölümdür.

DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi)

Bu proje Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan illeri kapsamaktadır (Rize, Giresun, Trabzon, Ordu, Artvin, Gümüşhane, Bayburt). Bölümün engebeli arazi yapısı ulaşımın zorlaşmasına neden olmuş, bu durum da yeni yatırım alanlarının açılmasını güçleştirmiştir. İşsizlik ve kırdan kente olan göçler oldukça fazladır. Tarım yapılabilecek alan az, makine kullanımı ise zordur. Bu nedenle projenin amacı;

- Turizm faaliyetlerini geliştirmek,
- Ulaşım ağını büyütmek,
- Mevcut işletmeleri desteklemek,
- Gelir düzeyini yükseltmektir.

ÖRNEK

Haritada numaralarla gösterilen bölümlerin hangisinde, arazinin engebeli olması nedeniyle, balıkçılık önemli bir geçim kaynağıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

KPSS 2007

2. Orta Karadeniz Bölümü

- Samsun, Ordu, Tokat, Çorum, Amasya bölümün il merkezleridir.
- Bölgenin yer şekilleri bakımından en sade bölümdür.
- Bölümde Canik Dağları kıydan uzakta yer alır. Bu nedenle, kıyı ile iç kesimler arasında iklim farkı az, ulaşım kolay, dağınık yerleşme seyrek, tarım alanları geniş, nüfus dağılışı daha düzenlidir.
- Bölgenin en az yağış alan bölümüdür. (500 - 1000 mm arası)
- Bölgede delta ovalarının en geniş yer kapladığı bölüm özelliğine sahiptir. Yer şekilleri ve kıta sahanlığının geniş olması Orta Karadeniz'de delta oluşumunu kolaylaştırmıştır. Bafra ve Çarşamba deltaları önemli tarım alanlarıdır.

- Yetiştirilen başlıca ürünler tütün, şeker pancarı, tahıllar, fındık ve pirinçtir.
- Samsun, bölümün en önemli iç ticaret merkezidir.
- Şeker, bakır, sigara sanayi gelişmiştir.
- Çeltek (Amasya)'te çıkarılan linyit, bölümün önemli yeraltı kaynağıdır.
- Merzifon, Taşova, Suluova (Amasya), Erbaa, Niksar, Turhal (Tokat) önemli tarım alanlarıdır.
- Ordu, bölümün ve Türkiye'nin en fazla fındık üreten ilidir.
- Bölümde demir yolu ağı bulunmaktadır (Samsun, Amasya).
- Yeşilirmak Havzası Gelişim Projesi, bölümün büyük bir kısmını kapsamaktadır.

Yeşilırmak Havzası Gelişim Projesi

Yeşilırmak Nehri ve onu besleyen kolların aktığı havzayı içine almaktadır. Proje Amasya, Çorum, Samsun, Tokat ve Yozgat illerini kapsamaktadır. Projenin amacı bu illerde;

- Organik tarım, meyvecilik, arıcılık ve bağcılığı geliştirmek,
- Ulaşım, enerji, sağlık ve eğitim altyapısını güçlendirmek,
- Turizm potansiyelini değerlendirmek,
- Yeni yatırım alanları yaratmaktır.

3. Batı Karadeniz Bölümü

- Zonguldak, Bartın, Karabük, Kastamonu, Sinop, Bolu, Düzce bölümün il merkezleridir.
- Küre Dağları, bölümün en önemli sıradağlarıdır. Burada nüfus seyrek.
- Bölümde kışlar soğuk geçer (Balkanlar'dan gelen soğuk havaya açık olduğu için).
- Bölgede en çok göç alan ve en gelişmiş bölümdür (madencilik ve sanayi nedeniyle).
- Kenevir ve pirinç tarımı önemlidir.
- Türkiye taş kömürü üretiminin tamamını karşılar.

- Zonguldak'ta Çatalağzı Termik Santrali, taş kömürü ile çalışan tek santraldir.
- Ekonomisinde sanayi önemli paya sahiptir. Demir - çelik ve orman ürünleri endüstrisi gelişmiştir.
- Ereğli (Zonguldak) ve Karabük demir - çelik fabrikaları ile demir - çelik sanayinin Türkiye'de en fazla geliştiği bölüm özelliğine sahiptir. Fabrikaların ham maddesi bölüm dışından karşılanır.
- Demir - çelik fabrikalarının bölümde kurulma nedeni enerji kaynağına yakınlıktır.
- Kış turizmi gelişmiştir. (Kartalkaya, Ilgaz)

ZBK (Zonguldak, Bartın, Karabük Projesi)

Bu proje ile söz konusu illerde yeni yatırım alanları açmak, buradaki kömür ve demir işletmelerini modernize etmek, limanların büyümesini sağlamak, organize sanayi bölgeleri kurmak, seracılığı ve meyveciliği teşvik etmek, tarım ürünlerinde çeşitlilik ve verim artışının sağlanması amaçlanmaktadır.

